

Prekenverkstedet

<http://www.israelmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

Juledag – 25. desember 2025

Tekster for juledag: Ordsp 8,1– 2.22–31; Hebr 1,1–6; Joh 1,1–14

Ordet ble menneske

Vi er på juledag – med store forskjeller på gudstjenestetilslutning. Fra stor festgudstjeneste til litt glissent i benkeradene etter fullsatte kirker julaften. Men uansett – selve julens høytidsdag og tyngdepunkt. Vi feirer at Guds Sønn ble menneske blant oss for å åpne vei for oss til livet som Guds barn.

Men å fordype seg i mangfold og rikdom i juledagens tekst slik den egentlig fortjener, er en stor utfordring. Det gjelder både hva som er mulig å gå inn på her i en kort kommentar, og hva som er mulig å løfte fram gjennom gudstjenestens preken. Så valget må bli å fremheve noen av de momenter undertegnede opplever som mest sentrale i denne storslåtte prologen til Johannesevangeliet, som egentlig inneholder hele fylden av hvem Jesus er og hva han utrettet til vår frelse.

Han er Guds evige Ord

Det har vært grundig diskutert hvem som er forfatteren til det fjerde evangeliet, men det må være liten tvil om at det er 'den disippelen Jesus hadde kjær' (13,23) – Johannes. I sin presentasjon av Jesus er han opptatt både av å plassere ham i hans guddommelige opprinnelse fra evighet av og hans betydning for vårt evige framtidshåp.

Han er Ordet som var hos Gud, og var Gud helt fra begynnelsen. Altså fra før skapelsen. Da Gud skapte, skjedde det ved Ordet, – Guds sa, og det skjedde (1 Mos 1,3). Alt er blitt til ved ham (vers 3).

Han tok bolig iblant oss

Denne evige, som har makt i seg til å skape, var det som ble født som menneske av Maria. Han tok bolig blant oss, egentlig 'slo opp sitt telt'. Tanken går kanskje til telthelligdommen som israelittene førte med seg gjennom ørkenen. I denne tok Gud bolig blant dem. Bildet av teltet sier også noe om en avgrenset tid.

Den avgrensede tiden var likevel nok til å se hvem han egentlig var, - de så hans herlighet, hans *doxa*. Dette svarer til hebr. *kabod* som betegner utstråling av majestetisk prakt, og kom i GT

til uttrykk ved Guds særlige frelseshandlinger. På tilsvarende måte ble Jesu herlighet synlig bl.a. ved hans mektige gjerninger, f.eks. da han gjorde vann til vin i Kana (2,11) og da han vakte opp Lasarus (11,40). Blant jødene hører vi at det kom til uenighet om hvor Jesus hadde sin makt fra (Matt 9,34). Johannes slår fast at de gjerningene han gjorde, bare kunne skje ved guddommelig makt (3,2; 9,16.33), og her: 'en herlighet som den enbårne Sønn har fra sin Far'.

Han kom for oss

Målet for hans komme, er enkelt uttrykt i vers 11-12, - å gjøre det mulig for alle mennesker å bli Guds barn. Evangeliet er trolig ferdig skrevet en gang i år 85-100, og motstanden mot troen på Jesus som Messias har pågått lenge. Likevel er der ingen begrensning i at 'alle' som tok imot ham, dvs som tror på hans navn, får barnerechten. Med 'alle' er det rimelig å tenke at her er blikket vendt både mot de jøder som åpent kom til tro, og ikke-jøder som sluttet seg til troen. Vi er på dette tidspunktet omtrent femti år etter apostelmøtet som ble holdt i Jerusalem der det ble akseptert at også hedningefolk hadde fri adgang til troen på Jesus.

Men i denne muligheten ligger en bemerkelsesverdig dobbelthet. De som får retten til å være Guds barn, er de som tar imot og tror. Og på den andre siden: Dette er som ved en fødsel hvor den som fødes ikke selv er den som utretter noe. På samme måte er det Gud som bevirker den nye fødselen. Like fullt er det altså mennesket selv som tror eller ikke tror.

Han er lyset varslet av døperen

Midt i den høystemte presentasjonen av Ordet bryter forfatteren inn med en høyst prosaisk omtale av Johannes, døperen (vers 6-8). På et vis en synliggjøring av hvordan han som er fra det evige, har vår trivielle verden som sitt mål. Og en virkeliggjøring av profetien som varslet en forløper (5 Mos 18,15).

Den han som forløper skulle varsle om, blir bare benevnt som 'lyset' i samsvar med vers 4 og 5. Dette ble – særlig for en del tiår tilbake – tolket som at Johannes var sterkt påvirket av gnostisismen. Men dette er av mange blitt tilbakevist og man har påpekt at uttrykket har klar GT/jødisk bakgrunn (se Salme 119,105) og blir i økende grad forstått som lyset som viser vei til og formidler livet.

Han ble ikke tatt imot av alle

Siste del av vers 5 kan oversettes på ulike måter. Inntil Bibelselskapet 1978/85 og i Norsk Bibel 1988 ble det – som svært mange andre – oversatt med 'Og lyset skinner i mørket, men mørket tok ikke imot det.' Fra 2011 har Bibelselskapet valgt '... og mørket har ikke overvunnet det.' Valget er språklig vanskelig. Uansett er første alternativ i tråd med vers 11: '... hans egne tok ikke imot ham.' og mye av det Johannes videre skriver, kretser rundt det faktum at noen tok imot ham og fulgte ham, mens mange andre tok avstand (jfr 6,60).

... alle som tok imot ham

Juledag er kanskje ikke dagen for de tunge teologiske og språklige refleksjoner. Men jeg tror likevel det er et viktig poeng at tekstens dype, og ikke minst rike, innhold, fortjener å være med og danne en grunntone i det som også denne dagen formidles. For også denne dagen gjelder det at 'alle dem som tok imot ham, dem gav han rett til å bli Guds barn, de som tror på hans navn.

Eller som Johannes skriver helt på slutten av evangeliet (20,31): ‘... skrevet for at dere skal tro at Jesus er Messias, Guds Sønn, og for at dere ved troen skal ha liv i hans navn.’

Knut Fr. Sørheim

Pensjonert prest og frivillig medarbeider i Den Norske Israelsmisjon

knutfsorheim@gmail.com